

MÁTYÁS-RAUSCH PETRA

SZAKMAI BESZÁMOLÓ – A Magyar Tudomány Napja Erdélyben. *Messze látó tudomány: felelős válaszok a jövőnek.* 13. fórum. Románia, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület. 2014. november 21–22.

A Magyar Tudományos Akadémia által szervezett programsorozathoz, amely a magyar tudomány napját volt hivatott ünnepelni, kapcsolódott az Erdélyi Múzeum-Egyesület munkatársai által szervezett konferencia. A konferenciát plenáris előadások nyitották meg, az előadások témája széles körű volt, a történelmen keresztül a térinformatikán át egészen az élettudományi témákig terjedt. A történettudomány szempontjából a konferenciának hármas évforduló adott egy speciális „színezetet”, ugyanis ebben az évben emlékezünk meg az első világháború kitöréséről, a holokausztról, illetve a Dózsa György féle parasztháború kitöréséről is. A történettudományhoz kapcsolódó plenáris előadások is ennek megfelelően alakultak. Elsőként Papp Sándor, a Szegedi Tudományegyetem professzora, mutatta be új források segítségével a parasztháború kitöréséhez vezető utat, különös hangsúlyt fektetve a diplomáciatörténeti vonatkozásokra. Őt követte Vincze Zoltán, aki egy személyes hangvételű előadásban ismertette a világháborút megjárt egyszerű viszontagságos sorsát, saját nagyszülei által írt levelek segítségével. A megnyitó napján egy kiállítást is megnyitottak az EME székházában, amely azt mutatja be, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület munkatársait hogyan érintette az első világháború, hány tudósnak kellett frontszolgálatot vállalnia, és hányan haltak végül hősi halált.

A következő napon az EME hét szakosztálya külön-külön folytatta a szakmai diskurzust, a történelem szekció előadásaira ugyancsak az EME székházában került sor. Az előadások döntő többsége a három évforduló valamelyikéhez kapcsolódott, emellett azonban az Erdélyi Fejedelemség történetével foglalkozó kutatók is bemutatták legújabb eredményeiket. Az 1514. évi eseményekhez kötődött Vekov Károly előadása, aki két, a Batthyaneumban található, eddig ismeretlen oklevél elemzésével gazdagította a parasztháborúról szóló ismertanyagot. Az első világháborúval és a holokauszttal foglalkozó előadások a délutáni szekciókban kaptak helyet, az előadók többen között bemutatták, hogy az Erdélyi Református Egyházkerület lelkészei hogyan vettek részt az első világháborúban, Kolozsvár példáján keresztül elemezték a háttér ország sokszor megtévesztő nyugalalmát a háborús időszakban. A holokauszt témakörében elemezték a zsidó kérdés kezelését az észak-erdélyi katonai régióban, illetve az ugyanitt található zsidó birtokok kérdését a bécsi döntéseket követően, valamint bemutatták a Kállay kormány kitörési kísérleteit a román

diplomácia iratanyagának tükrében, valamint szó esett a kolozsvári magyarok Szovjetunióba való deportálásáról is.

Az Erdélyi Fejedelemség történetével foglalkozó kutatók közül elsőként Gálfi Emőke (EME) mutatta be a késő középkori Gyulafehérvár társadalmát egy évtizedeken keresztül elhúzódó birtokvitán, és ennek okleveles anyagán keresztül. Gyulai Éva (Miskolci Egyetem) a fejedelmek által kiadott címeradományait vizsgálta meg abból a szempontból, hogy az egyes hivatásokat (katona, fejedelmi tisztviselő) milyen módon ábrázolták a címerekben. Fejér Tamás (EME) egy, a fejedelmi kancellárián készült, formuláskönyv keletkezését, felépítését és tartalmi vonatkozásait vizsgálta. Tóth Hajnalka (Szegedi Tudományegyetem) ugyancsak egy „formuláskönyvet”, levélgyűjteményt mutatott be, amely temesvári Oszmán Agához köthető, a forrás segítségével a 18. század eleji Habsburg–oszmán–kuruc határvidéki konfliktusokat ismerhettük meg.

Előadásom címe: A szatmári bányavidék társadalmi változásai a 16. század második felében.

A futó OTKA projektem egyik fontos eleme, hogy a nemesérbányászattal foglalkozó bányavidékek társadalmát is vizsgáljam. A legjobb forrásadottsággal ezek közül a szatmári bányavidék, különösképpen Nagybánya rendelkezik. Előadásomban a nagybányai városvezetői elitet mutattam be, a Városkönyvben (liber civitatis) található adatok segítségével, többek között a város vezető testületébe megválasztott polgárok névsorával. Az adatok elemzése alapján két csoportot lehet megkülönböztetni, az egyik az önkormányzati elit, amely nem vett részt a bányászatban, míg a másik csoport a gazdasági elit, amelynek legnagyobb részét a helyi bányavállalkozók tették ki. Az önkormányzati eliten belül a legjelentősebb alcsoportot az iparosok képezték, a bányászok, annak ellenére, hogy egy bányavárosról beszélünk, igen alulreprezentáltak voltak a városi szenátusban. A gazdasági elitben a 16. század utolsó évtizedéig a kisebb tulajdonnal rendelkező bányavállalkozók is jelen voltak, azonban a stájer származású Herberstein család megjelenése radikálisan megváltoztatta a térség birtokstruktúráját.